

Rozcestník

pro

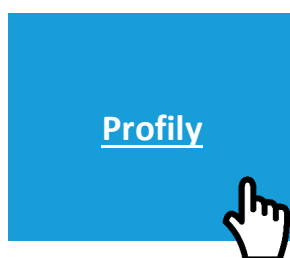
učitele mateřské školy

www.nukib.cz

KYBERBEZPEČNOST V MATEŘSKÉ ŠKOLE?

Lidská chyba. Tak lze dvěma slovy označit původ většiny případů úniku, ztráty či zneužití dat na internetu. Je to prosté. Představte si, že jste bankovní lupič a máte dvě možnosti – vyloupit banku nebo jednoduše požádat bankéře, aby vám peníze sám nevědomky přinesl. Přijde vám tato situace absurdní? Máte pravdu. Na internetu je to mnohem snazší. Někteří lidé totiž útočníkům svá data poskytují i bez požádání, například prostřednictvím svých sociálních sítí. Jistě chápete, že spolehnout se na pochybení člověka je pro útočníka mnohonásobně efektivnější než hledat zranitelnosti technologií. Nejedná se ovšem pouze o neoprávněnou manipulaci s našimi daty. Zejména děti a dospívající jsou na internetu doslova terčem nejružnějších internetových lovců, kteří se z nich snaží vylákat fotografie nebo dokonce osobní schůzku. Nabízí se otázka, co s touto situací? Kořenem chyb je často špatný návyk. Stejně jako učíme děti odmala, aby se rozhlédli, než přejdou ulici, musíme je naučit bezpečnému pohybu na internetu. Neboť také na internetu platí „pravidla bezpečného chování“. Pojďme je děti naučit!

NAVIGACE

Kliknutím se přesunete na dílčí kapitolu.

[Digitální zařízení](#)

[Internet a jeho
využití](#)

[Pravidla
bezpečnějšího
využívání
digitálních
technologií](#)

Vzhledem k tomu, že se jedná o rozcestník, narazíte v průběhu textu na řadu zajímavých odkazů směřujících přímo na webové stránky, kde jsou tyto materiály umístěny.

Tímto symbolem je v textu označen materiál NÚKIB, který taktéž naleznete na webových stránkách v [Galerii vzdělávacích materiálů](#).

PROFILY

ABSOLVENT MATEŘSKÉ ŠKOLY

Žák rozpozná jednotlivá digitální zařízení a dokáže svými slovy popsat, k čemu slouží. Jedním z dílčích vzdělávacích cílů Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání je „(...) vytváření elementárního povědomí o širším přírodním, kulturním i technickém prostředí, o jejich rozmanitosti, vývoji a neustálých proměnách.“ Je-li cílem poznávání světa, který dítě obklopuje, pak není možné opomenout svět techniky, s nímž jsou děti dnešní generace v kontaktu prakticky od narození.

Žák má povědomí o možnostech využití internetu. Pokud položíte dítěti otázku, k čemu slouží internet nebo co může dělat s tabletem, který mu rodiče půjčí, odpovědí je zpravidla sledování videí nebo hraní her. Později, po nástupu do základní školy, se k tomu přidají sociální sítě. Nežádá tak dochází k situaci, že dítě chápe internet pouze jako synonymum pro výše zmíněné funkce internetu. Internet je ovšem mnohem rozmanitějším a užitečnějším nástrojem. Aby jej dítě mohlo v budoucnu naplno využít, musí se s těmito funkcemi seznámit. Jen díky tomu může později při volbě nástroje pro práci, zvolit nejefektivnější cestu. Poznání možností internetu je zároveň podmínkou diskuze o rizicích, které jsou s ním spojeny.

Žák si osvojil základní pravidla bezpečného využívání digitálních technologií. Schopnost bezpečného využívání digitálních technologií je nedílnou součástí digitální gramotnosti¹. Tuto myšlenku podporuje také Strategie digitální gramotnosti ČR na období 2015 až 2020². V souvislosti se schopností bezpečného využívání digitálních technologií je nutno upozornit na správné načasování. Nespornou výhodou předškolního vzdělávání je možnost budovat zdravé návyky ve chvíli, kdy se dítě se sociálně patologickými jevy a závadovým jednáním na internetu pravděpodobně ještě nesetkalo.

¹ LAW, Nancy. *A Global Framework of Reference on Digital Literacy Skills for Indicator 4.4.2* [online]. Montreal: UNESCO Institute for Statistics, 2018 [cit. 2019-03-27]. Dostupné z: <http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/ip51-global-framework-reference-digital-literacy-skills-2018-en.pdf>

² https://www.mpsv.cz/files/clanky/21499/Strategie_DG.pdf

ABSOLVENT MATEŘSKÉ ŠKOLY

DIGITÁLNÍ ZAŘÍZENÍ

Jedním z cílů předškolní výuky je získání elementárního povědomí o světě, který nás obklopuje. Jeho nedílnou součástí je technika, s níž se, díky masovému rozšíření do běžných domácností, setkává většina dětí již v útlém věku. Přesto, ne všechny děti mají srovnatelné znalosti. Právě díky skupinovým aktivitám, diskuzím a hrám se mohou děti naučit porozumět alespoň základům digitálních technologií, se kterými budou zejména při vyšších stupních vzdělávání dále pracovat.

Dříve než se začnete věnovat jednotlivým zařízením, je vhodné udělat si mapování třídy. Využít můžete některou z následujících aktivit: **Krabice techniky** nebo **Kyberškatulátka**. Díky těmto aktivitám zjistíte, s čím už se žáci setkali, případně čemu je potřeba věnovat pozornost.

Nezapomeňte nahlédnout do **Interaktivní hry**, kde naleznete Krabici techniky a Kyberškatulátka.

Existuje celá řada technik, jejichž prostřednictvím lze žáky seznámit s technikou a vysvětlit k čemu slouží. Jednou z nich jsou **metodické karty Technika kolem nás**. Na kartách jsou vyobrazena vybraná digitální zařízení, s nimiž se žáci dostávají běžně do kontaktu, návodné otázky a také stručný popis funkce zařízení. Využít můžete karet v tištěné i elektronické podobě. Karty představují pouze jakousi kostru, s níž můžete dále pracovat. K inspiraci poslouží metodika.

Nezapomeňte nahlédnout do **Interaktivní hry**, kde naleznete metodické karty Technika kolem nás. Karty můžete stáhnout také v podobě **Prezentace – Technika kolem nás**.

Nejen k seznamování, ale také opakování naučeného můžete využít **pexeso Technika kolem nás**.

Nezapomeňte nahlédnout do **Interaktivní hry**, kde naleznete pexeso Technika kolem nás.

K výuce můžete dále využít pracovní sešit [Hrajte si a učte se: Být on-line](#). Vybrané stránky tohoto sešitu se zaměřují zejména na menší děti k seznámení s funkcemi techniky.

ABSOLVENT MATEŘSKÉ ŠKOLY

INTERNET A JEHO VYUŽITÍ

Dříve, než se budete s žáky bavit o rizicích internetu, zaměřte se na jeho funkce. Možná se to zdá absurdní, ale řada mladých lidí chápe internet pouze jako synonymum sociálních sítí. V praxi se lze setkat třeba se situací, kdy žáci neidentifikují internet jako místo pro vyhledávání informací, případně neumí vytvořit dotaz do vyhledávače. Kořeny těchto problémů leží mnohdy v tom, že žáci nebyli s funkcemi internetu seznámeni. Pro lepší demonstraci uvádím příklad. Člověk, který se nikdy nesetkal s kalkulačkou je odkázán vše počítat ručně. Pokud mu kalkulačku někdo představí a posléze se na ni naučí pracovat, bude moci u konkrétního příkladu zvolit, která cesta práce pro něj bude efektivnější. Pokud žákům představíte možnosti, které internet nabízí, nejenže rozšíříte okruh jejich znalostí, ale připravíte si půdu pro diskuzi o možných rizicích.

Možností, jak dětem představit funkce internetu je celá řada. Můžete využít **metodické karty Tajemství internetu**, na nichž je vždy pro demonstraci obrázek, návodné otázky a popis dané funkce. U vybraných funkcí (například internetová komunikace) jsou také nastíněna některá rizika, která s jejich využíváním souvisí. Využít můžete karet v tištěné i elektronické podobě. Karty představují pouze jakousi kostru, s níž můžete dále pracovat. K inspiraci poslouží metodika.

Nezapomeňte nahlédnout do **Interaktivní hry**, kde naleznete metodické karty Tajemství internetu. Karty můžete stáhnout také v podobě **Prezentace – Tajemství internetu**.

Nejen k seznamování, ale také opakování naučeného můžete využít **pexeso Tajemství internetu**.

Nezapomeňte nahlédnout do **Interaktivní hry**, kde naleznete pexeso Tajemství internetu.

O vybraných funkcích internetu hovoří také pohádková kniha CZ.NIC s názvem [On-line zoo](#). Hledáte inspiraci na film, který by mohl být zároveň naučným? Pak si nenechte ujít novinku [Raubíř Ralf a internet](#). Pokud budete k výuce využívat film nebo video, je vždy vhodné jej nejprve uvést a následně navázat diskuzí, případně i další aktivitou na dané téma.

ABSOLVENT MATEŘSKÉ ŠKOLY

PRAVIDLA BEZPEČNÉHO VYUŽÍVÁNÍ DIGITÁLNÍCH TECHNOLOGIÍ

V diskuzi o vzdělávání v kybernetické bezpečnosti se objevuje otázka: „Kdy je vhodné začít se vzděláváním?“ Na tuto otázku odpovídá například brožura E-bezpečí s názvem [Pravidla bezpečného internetu pro rodiče](#). Je v ní uvedeno, že: „Prevenci bychom měli zahájit ve chvíli, kdy dítěti umožníme připojit se k internetu, a tím ho propojíme s lidmi z celého světa.“³ Jaký je ovšem skutečný věk dětí, které dnes poprvé přistupují na internet? Asi se shodneme, že tento věk je čím dál tím nižší a výjimku dnes netvoří ani dvouleté dítě s chytrým mobilem půjčeným od svého rodiče. Ať už s tímto trendem souhlasíte nebo ne, máte zpravidla jen málo možností jak tuto situaci změnit. Co ovšem ovlivnit můžete je příprava žáka na potenciální rizika, která mu na internetu a při používání digitálních technologií obecně hrozí. Z hlediska načasování je předškolní věk ideální, neboť dítě si začne osvojovat správné návyky v době, kdy jsou jeho zkušenosti s kyberprostorem omezené. Cílem prevence v tomto případě není žáky děsit nebo odrazovat od používání techniky, protože tato dovednost se jim bude v životě hodit. Těžiště výuky spočívá v osvojování pravidel pro bezpečné používání digitálních technologií. Tuto situaci lze přirovnat k dopravní výchově. Při přecházení silnice dětem opakujeme, aby se podívali doprava a doleva zda něco nejede. I když nakonec nespolehneme na schopnost dítěte a raději se rozhlédneme sami, automaticky buduje v dítěti zvyk se při přecházení přes silnici rozhlédnout. Také kybernetická prevence nespočívá v jednorázové edukaci. Rizikové situace je potřeba s žáky znovu a znovu diskutovat a spolu s vývojem dítěte jít v tématech více do hloubky.

Pomoci vám může pohádková kniha CZ.NIC s názvem [On-line zoo](#). V ní jsou dětem pomocí zvířátek představeny postupně rizikové jevy, a to netholismus, kyberšikana, kybergrooming, spam a rizika nakupování na internetu a sexting. Pro předškoláky zase můžete využít **metodické karty Vanda a Eda v Onlajn světě**. Využít můžete karet v tištěné i elektronické podobě, které pro Vás nakreslila mladá umělkyně Inka Mazáčová. Karty představují pouze jakousi kostru, s níž můžete dále pracovat. K inspiraci poslouží metodika.

Nezapomeňte nahlédnout do **Vanda a Eda v Onlajn světě: Metodické karty**.

Rizika používání digitálních technologií jsou přehledně a zábavnou formou zpracována také ve videích [Ovce.sk](#). Také zde je k představení rizik využito zvířátek.

³ KREJČÍ, Veronika. Pravidla bezpečného používání internetu pro rodiče. Olomouc: Centrum prevence rizikové virtuální komunikace, 2015, s. 3.

K videím je na [Zodpovedne.sk](https://zodpovedne.sk) ke stažení [Průručka pro učitelův](#). V ní se dozvíte, jak pracovat s jednotlivými pohádkami.

Chcete-li se věnovat tématům kybernetické bezpečnosti ještě hlouběji, můžete využít také [pexeso](#), rovněž připravené společností CZ.NIC.

Základní dovednost, kterou by měl žák při výuce kyberbezpečnosti získat, je vytvořit si síť osob, na které se může obrátit v případě, že se necítí na internetu v bezpečí. Jednou z možností, jak na této síti s žáky pracovat je **Kybermašinka**.

Nezapomeňte nahlédnout do **Inteaktivní hry**, kde naleznete Kybermašiku.

Máte nápad na zlepšení? Osvědčila se vám výuka s pomocí jiného výukového materiálu a rádi byste, aby byla do Rozcestníku zařazena? Pak nás neváhejte kontaktovat!

Odbor vzdělávání, výzkumu a projektů

vzdelavani@nukib.cz

www.nukib.cz

